

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Ymateb i adroddiad thematig Estyn ar addysg a dysgu proffesiynol cychwynnol i athrawon

Mae'r ddogfen yma hefyd ar gael yn Saesneg.

ISBN digidol 978-1-78903-603-9

© Hawlfraint y Goron Hydref 2018
WG30290

Teitl yr adroddiad:

Y continwmm dysgu proffesiynol: mentora mewn addysg gychwynnol athrawon

Manylion yr adroddiad:

Ysgrifennir yr adroddiad hwn i ymateb i gais am gyngor gan Lywodraeth Cymru yn llythyr cylch gwaith blynyddol Ysgrifennydd y Cabinet at Estyn ar gyfer 2017-2018. Mae'r adroddiad wedi'i fwriadu ar gyfer Llywodraeth Cymru, darparwyr addysg gychwynnol athrawon, penaethiaid a staff mewn ysgolion, awdurdodau lleol a chonsortia rhanbarthol.

Mae'r adroddiad:

- yn canolbwyntio ar fentora mewn addysg gychwynnol athrawon mewn ysgolion cynradd ac uwchradd yng Nghymru
- yn archwilio rôl y mentor a beth sy'n gwneud arfer effeithiol mewn mentora
- yn archwilio'r berthynas rhwng dysgu proffesiynol yn yr ysgol a mentora effeithiol mewn addysg gychwynnol athrawon
- yn edrych ar y modd y mae athrawon dan hyfforddiant yn datblygu medrau a phriodoleddau dysgu proffesiynol trwy gydol gyrfa, a rôl mentora effeithiol yn y broses hon
- yn ystyried rolau sefydliadau addysg uwch (SAUau) ac ysgolion o ran datblygu arfer effeithiol o ran mentora

Mae'r adroddiad yn canolbwyntio ar ddatblygu medrau meddwl yn feirniadol athrawon dan hyfforddiant, a'u medrau myfyrio ac arfarnu, fel medrau hanfodol ar gyfer dysgu proffesiynol, rôl y mentor o ran datblygu'r medrau hyn, a'r modd y mae cymryd rhan mewn mentora mewn addysg gychwynnol athrawon yn effeithio ar, ac yn ymwneud â, dysgu proffesiynol mewn ysgolion yn fwy cyffredinol.

Crynodeb o'r prif gasgliadau:

Mae'r mentora mwyaf effeithiol yn digwydd mewn ysgolion lle ceir diwylliant dysgu sefydledig. Yn yr ysgolion hyn, mae ffocws cryf ar ddatblygu addysgu effeithiol. Mae'r ysgolion hyn yn gweld eu hunain fel 'ysgolion dysgu' a bod yr arfer o ddatblygu athrawon dan hyfforddiant yn rhan o'r un broses â datblygu athrawon wrth eu gwaith.

Yn yr ysgolion mwyaf effeithiol, mae gan fentora statws uchel ac mae penaethiaid yn nodi mentoriaid yn strategol. Fodd bynnag, mewn llawer o ysgolion, hyd yn oed ble mae pwyslais ar ddatblygu a hyfforddi athrawon, nid yw mentoriaid yn cymhwyso'r medrau y maent wedi'u dysgu trwy weithgareddau datblygu proffesiynol ysgol gyfan wrth fentora athrawon dan hyfforddiant.

Mae'r hyfforddiant i fentoriaid a ddarperir gan y canolfannau addysg gychwynnol athrawon ar hyn o bryd yn rhoi gormod o bwyslais ar gwblhau dogfennau yn hytrach na datblygu'r medrau, y wybodaeth a'r ddealltwriaeth sydd eu hangen i

fentora'n llwyddiannus. Nid oes dealltwriaeth ar y cyd o hyfforddi a mentora ac mae gormod o fentoriaid nad ydynt yn meddu ar wybodaeth, dealltwriaeth a medrau digon da o ran yr ymagweddau mwyaf effeithiol at addysg i athrawon.

Mae gan lawer o fentoriaid ddealltwriaeth dda o'u rôl, fel sy'n ofynnol gan y ganolfan addysg gychwynnol athrawon. Mae mentoriaid yn ystyried eu rôl yn bennaf o ran cynorthwyo myfyrwyr i fodloni'r safonau ar gyfer SAC ac asesu eu cynnydd tuag at y nod hwn. Ychydig iawn o fentoriaid sy'n gweld eu rôl fel addysgwyr athrawon sy'n ymgysylltu ag addysgeg addysg gychwynnol athrawon, neu'n nodi'n benodol y dulliau y maent yn eu defnyddio i addysgu myfyrwyr ynglŷn â sut i addysgu, gan gynnwys datblygu gwybodaeth bwnc a datblygu addysgeg.

Mae'r mentoriaid mwyaf effeithiol prin yn meddu ar ddealltwriaeth dda o sut i feithrin gwybodaeth a phrofiad myfyrwyr yn gynyddol. Maent yn meithrin gwydnwch myfyrwyr yn dda.

Yn aml, mae'r mentoriaid effeithiol hyn yn mynd ati i gymryd rhan mewn gweithgareddau dysgu proffesiynol, ymchwil, neu astudio ar lefel uwch. Mae'r mentoriaid hyn yn defnyddio medrau myfyrio a dadansoddi beirniadol i ddatblygu athrawon dan hyfforddiant. Maent yn fodolau rôl da o ran dysgu proffesiynol trwy gydol gyrfa.

Mae mentoriaid effeithiol yn darparu adborth ysgrifenedig cywir sy'n cofnodi cynnydd myfyrwyr yn deg ac yn gyfannol. Mae'r mentoriaid mwyaf effeithiol yn addysgu eu myfyrwyr gan ddefnyddio 'sgyrsiau dysgu', deialog sy'n datblygu medrau beirniadol a myfyriol myfyrwyr, ac yn helpu myfyrwyr i ddadansoddi arfer addysgu ac ystyried theori addysgol.

Ar hyn o bryd, nid oes digon o gysylltiadau rhwng yr agweddau yn y brifysgol ac yn yr ysgol ar raglenni addysg gychwynnol athrawon, ac nid oes digon o gyfleoedd i fyfyrwyr gysylltu theori addysgol ag arfer addysgu.

Ychydig iawn o fyfyrwyr sy'n gallu nodi'r medrau a'r ymddygiadau y mae angen iddynt eu cael ar gyfer dysgu proffesiynol trwy gydol gyrfa. Yn gyffredinol, nid yw myfyrwyr yn datblygu eu medrau dadansoddi, myfyrio ac arfarnu beirniadol yn ddigon da dros gyfnod eu rhaglenni. Nid ydynt yn ymgymryd yn ddigon da ag ymchwil a deialog broffesiynol â'u tiwtoriaid a'u mentoriaid i wneud y cysylltiadau hanfodol rhwng theori ac arfer.

Mae mwyafrif o fyfyrwyr yn elwa ar ymgymryd â phrosiectau ymchwil sy'n gofyn iddynt fyfyrio ar addysgu a dysgu a chysylltu hyn yn werthfawr ag ymchwil addysgol. Fodd bynnag, nid yw llawer o fyfyrwyr yn gweld bod yr aseiniadau y mae'n ofynnol iddynt eu hysgrifennu yn eu helpu i ddatblygu eu medrau addysgu.

Ar y cyfan, nid yw myfyrwyr yn myfyrio'n ddigon beirniadol yn yr arfarniadau ysgrifenedig o'u haddysgu a'u cynnydd yn unol â'u targedau. Nid ydynt yn cyflwyno tystiolaeth o feddwl manylach, fel gwneud cysylltiadau rhwng profiadau dysgu eraill, neu ddefnyddio ymchwil a darllen ehangach.

Argymhellion:

Mae'r adroddiad yn cyflwyno cyfanswm o 12 argymhelliad. Mae 5 ohonynt ar gyfer ysgolion partneriaeth addysg gychwynnol athrawon, mae 6 ar gyfer

prifysgolion sy'n ddarparwyr addysg gychwynol athrawon, ac mae 1 ar gyfer Llywodraeth Cymru.

Argymhellion ar gyfer ysgolion partneriaeth addysg gychwynol athrawon:

A1 Cysylltu eu gwaith mewn addysg gychwynol athrawon yn gryfach â datblygu arfer a darpariaeth yn yr ysgol, ac yn enwedig â dysgu proffesiynol

A2 Gweithio'n agosach â'u partneriaid prifysgol i sicrhau bod gan fentoriaid y medrau, y wybodaeth a'r ddealltwriaeth angenrheidiol ar gyfer addysgwyr athrawon

A3 Datblygu cynlluniau trylwyr i wella medrau ymchwil staff ysgolion, gan wneud y mwyaf o'u partneriaeth â'u partner prifysgol

A4 Sicrhau bod gan uwch fentoriaid rôl strategol o ran datblygu mentoriaid ac o ran arfarnu effeithiolrwydd gweithio mewn partneriaeth mewn addysg gychwynol athrawon

A5 Gweithio ochr yn ochr â phartneriaid prifysgol i gynllunio a gweithredu rhaglenni addysg gychwynol athrawon sy'n sicrhau cyfuniad llwyddiannus o theori ac arfer.

Ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion 1-5:

Mae'r argymhellion hyn ar gyfer ysgolion partneriaeth addysg gychwynol athrawon ac rydym yn derbyn eu cynnwys.

Rydym yn croesawu'r argymhellion hyn ar gyfer ysgolion gan eu bod yn cyd-fynd â'n disgwyliadau ein hunain ac yn adlewyrchu ein gweledigaeth ar gyfer addysg gychwynol athrawon yng Nghymru, y Safonau Proffesiynol ar gyfer Addysgu ac Arweinyddiaeth ac egwyddorion y Dull Cenedlaethol ar gyfer Dysgu Proffesiynol.

Rydym wedi cyhoeddi [Meini prawf ar gyfer achredu rhaglenni addysg gychwynol athrawon yng Nghymru](#), sef dogfen allweddol sy'n rhan o'n diwygiadau i addysg gychwynol athrawon. Mae'r ddogfen hon yn amlinellu'r weledigaeth a'r gofynion ar gyfer addysg gychwynol athrawon yng Nghymru, gan gynnwys y gofynion i ysgolion a SAU gydweithio er mwyn helpu i ddatblygu athrawon dan hyfforddiant. Yn gyntaf, ar lefel rhaglenni, mae angen dyfeisio rhaglenni sy'n cynnwys cyfleoedd strwythuredig i ddwyn ynghyd y gwahanol fathau o wybodaeth broffesiynol sydd wedi'u darparu gan bob partner. Mae angen i athrawon dan hyfforddiant gael eu mentora'n rheolaidd ac mewn ffordd strwythuredig yn eu hysgolion; mae angen darlithoedd, seminarau a gweithdai o ansawdd uchel ar athrawon dan hyfforddiant yn eu prifysgolion. Yn ogystal, bydd angen cyfleoedd arnynt yn yr ysgol i ymgysylltu â'r mathau o wybodaeth sydd ar gael trwy'r prifysgolion; yn y brifysgol mae angen cyfleoedd iddynt ymgysylltu â mathau o wybodaeth ymarferol a ddysgir yn yr ysgol.

Mae'r meini prawf yn nodi'n glir bod angen i ddarpariaeth addysg gychwynol athrawon yng Nghymru gynnwys y canlynol yn y dyfodol:

- rôl fwy i ysgolion
- rôl gliriach i brifysgolion
- cydberchnogaeth o ran y rhaglen addysg gychwynnol athrawon
- cyfleoedd strwythuredig i gysylltu dysg ysgolion a phrifysgolion
- rôl ganolog gwaith ymchwil.

Mae'r meini prawf yn nodi'r hyn sydd ei angen gan bob un o'r ysgolion partneriaeth (ysgolion partneriaeth arweiniol ac ysgolion eraill) gan gynnwys:

- yr angen i ddatblygu dull gweithredu ar lefel 'ysgol gyfan' ym maes addysg athrawon o dan arweiniad uwch athrawon
- staffio ysgolion a chyfrifoldebau ar gyfer cefnogi dysg athrawon dan hyfforddiant gan gynnwys mentora
- cyfleoedd datblygu staff
- cyfraniad ysgolion at gydreoli'r rhaglen.

Bydd y rhaglenni addysg gychwynnol athrawon sydd newydd eu hachredu ar gael ym mis Medi 2019.

Argymhellion ar gyfer Prifysgolion:

A6 Gweithio'n agosach ag ysgolion i gefnogi datblygiad medrau a strategaethau ymchwil

A7 Gwella hyfforddiant a datblygiad mentoriaid i ganolbwyntio'n fwy ar fedrau addysg athrawon

A8 Gweithio gydag ysgolion i ddatblygu prosesau mwy trylwyr i arfarnu ansawdd mentora

A9 Gweithio ochr yn ochr â phartneriaid prifysgol i gynllunio rhaglenni sy'n sicrhau cyfuniad llwyddiannus o theori ac arfer

A10 Cryfhau medrau myfyrio, arfarnu a dadansoddi beirniadol athrawon dan hyfforddiant

A11 Ar y cyd â'u hysgolion partner, ystyriwch y ffyrdd mwyaf effeithiol o asesu myfyrwyr sy'n rhoi ystyriaeth dda i'w datblygiad tuag at SAC.

Ymateb Llywodraeth Cymru i argymhellion 6-11:

Mae'r argymhellion hyn ar gyfer prifysgolion sy'n ddarparwyr addysg gychwynnol athrawon, ac rydym yn derbyn eu cynnwys.

Rydym yn croesawu'r argymhellion hyn ar gyfer prifysgolion sy'n ddarparwyr addysg gychwynnol athrawon gan eu bod yn cyd-fynd â'n disgwyliadau ein hunain o dan y [Meini prawf ar gyfer achredu rhaglenni addysg gychwynnol athrawon yng Nghymru](#).

Dylai Llywodraeth Cymru:

A12 Weithio gyda darparwyr addysg gychwynnol athrawon i gefnogi dull

cenedlaethol o ddatblygu mentora mewn addysg gychwynnol athrawon.

Ymateb Llywodraeth Cymru

Mae datblygu gallu proffesiynol yn un o amcanion craidd addysg gychwynnol athrawon. Bydd y [Meini prawf ar gyfer achredu rhaglenni addysg gychwynnol athrawon yng Nghymru](#) (a gyhoeddwyd ym mis Mawrth 2017) yn sicrhau bod holl gyrsiau addysg gychwynnol athrawon yn bodloni dyheadau uchel y llywodraeth ar gyfer y proffesiwn addysgu yng Nghymru, a bydd rhaglenni sydd newydd eu hachredu ar gael ym mis Medi 2019.

Mae cydnabyddiaeth bod angen nifer o ddulliau dysgu gwahanol ar gyfer addysg broffesiynol o ansawdd uchel yn ganolog i'r weledigaeth sy'n sylfaen i'r meini prawf newydd. Rydym yn cydnabod bod mentora effeithiol o ansawdd uchel sy'n hwyluso elfennau o'r dulliau dysgu hyn yn rhan hanfodol o addysg athrawon hynod ymarferol sy'n heriol yn ddeallusol.

O ganlyniad, rydym wedi ariannu prosiect peilot trwy Gonsortiw m fel bod ysgolion yn gallu gweithio gyda SAU ar raglenni mentora achrededig er mwyn cefnogi addysg gychwynnol athrawon yn y sector cyfrwng Cymraeg a Saesneg, ac rydym yn aros am y canlyniadau. Byddwn ni a'r darparwyr addysg gychwynnol athrawon sydd newydd eu hachredu yn defnyddio'r canlyniadau i archwilio sut i sicrhau bod y sgiliau, y wybodaeth a'r ddealltwriaeth sydd eu hangen i wneud gwaith mentora llwyddiannus yn cael eu datblygu ymysg addysgwyr athrawon er mwyn cefnogi athrawon dan hyfforddiant.

Yn ogystal, bydd Llywodraeth Cymru yn archwilio arferion gorau ac yn datblygu canllawiau ar asesu SAC yn unol â'r Safonau Proffesiynol newydd ar gyfer Addysgu ac Arweinyddiaeth.

Manylion cyhoeddi

Cyhoeddwyd yr adroddiad ar wefan Estyn ar 15 Hydref 2018

https://www.estyn.llyw.cymru/adroddiadau-thematig?_ga=2.58364463.449967041.1543485819-469345861.1543485819